

TANTÁRGYI TEMATIKA
BTMAN301 Régi magyar irodalomtörténet I. ea.

Tantárgy neve: Régi magyar irodalomtörténet	Tantárgy Neptun kódja(i): BTMAN301, BTMAN207, BTMAN302, BTOMA1N04, BTOMA2N02, BTOMA2N03, BTOSVM1N04, BTOSVM1N05 (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
	Tantárgyfelelős intézet: ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
	Tantárgyelem: K (K: kötelező, KV: kötelezően választható, SZV: szabadon választható)
Tárgyfelelős (név, beosztás): Tasi Réka adjunktus	
Közreműködő oktató(k): Tasi Réka adjunktus	
Tantárgyi egység: Régi magyar irodalomtörténet I. ea.	
Tantárgyi egység Neptun kódja: BTMAN301 (E Neptun kód a nappali képzésre vonatkozik. A levelező képzés Neptun kódjában a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)	
Javasolt félév: IÓ (A szak keresztféléves meghirdetésben nem indul, így páratlan számú félév tárgyait csak ősszel, páros számúkat csak tavasszal lehet felvenni.)	Előfeltétel: nincs (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
Óraszám/hét: 2 (A nappali képzés heti óraszámja 14 héten át. A levelező képzések féléves óraszámja a következő: heti 1 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 5, heti 2 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 10 stb.)	Számonkérés módja (a/gy/k/b): BTMAN207, BTMAN301, BTOMA1N04, BTOMA2N02, BTOSVM1N04: kollokvium, BTMAN302, BTOMA2N03, BTOSVM1N05: gyakorlati jegy (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: BTMAN301, BTMAN207: 3, BTMAN302, BTOMA1N04, BTOMA2N02, BTOMA2N03, BTOSVM1N04, BTOSVM1N05: 2	Tagozat: nappali (A tantárgy és a tantárgyi egység adatai és követelményei azonosak a levelező tagozaton is, egyedül a Neptun kód különbözik.)
Tantárgyi egység feladata és célja (röviden összefoglalva): A tantárgy célja az 1772 előtti magyar irodalom kialakulásának és fejlődésének legáltalánosabb áttekintése, valamint a hallgatók megismertetése a régi magyar irodalom legfontosabb szövegeivel és szakirodalmával. A tantárgyi egység a középkori és reneszánsz kori magyarországi irodalom történetét tekinti át, a 16. század végével zárva az előadást.	
Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> A hallgató szerezzen megalapozott tudást a régi magyar irodalom változó, nyelvi, ízlésbeli, irodalmi és társadalmi törekvéseiről, folyamatosan alakuló intézményrendszeréről és műfaji hierarchiájáról. <i>képesség:</i> A hallgató váljon képessé arra, hogy történeti kontextusban szemlélje az irodalmi jelenségeket, és a szakma kínálta megközelítési módokból önállóan válogatva saját értelmezői magatartást tudjon kialakítani. <i>attitűd:</i> A hallgató törekedjen szakterületi ismereteinek folyamatos bővítésére, saját értelmezői készségének fejlesztésére, az irodalmi jelenségek történeti meghatározottságnak és változékonyságának megértésére. <i>autonómia és felelősség:</i> A hallgató tudatosan reflektáljon az általa alkalmazott szemléleti és megközelítés módok alkalmazhatósági körére, lehetőségeire és korlátaira.	

Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban:

1. Ósköltészet
2. Latin nyelvű legendairodalmunk
3. Árpád-kori magyar nyelvű irodalmunk
4. Középkori krónikáink és gestáink
5. Későközépkori latin nyelvű irodalmunk
6. Vitéz János, Janus Pannonius, Antonio Bonfini
7. A későközépkori magyar nyelvű prózairodalom
8. A későközépkori egyházi és világi költészet
9. A magyarul író erasmisták
10. A reformáció irodalma
11. A históriás ének
12. Heltai Gáspár és Bornemisza Péter
13. Károli Gáspár, a Vizsolyi Biblia és előzményei
14. Balassi Bálint

Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.):

A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.

Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): K SZ

A kód jelentése:

A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerzhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen.

K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma.

Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerzhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

KSZ = a tantárgy kollokviummal és gyakorlati jeggyel záruló tantárgyi egysége(ke)t egyaránt tartalmaz. Az előbbiekre a K, az utóbbiakra az SZ kódnak megfelelő értékelés vonatkozik.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

A tételeknél megadott szövegek ismerete kötelező. A szövegek könnyebb elérését segítő a fontosabb műveknek minél több szövegkiadását megadtuk, amelyek közül bármely használható (a választhatóságra a „vagy:” jelölés utal). A felsorolt szakirodalomból kötelező ismerni a csillaggal megjelölteket, valamint a jelöletlenek közül tételenként további legalább egy szabadon választott tanulmányt.

A szakirodalomban való tájékozódáshoz:

Az 1970-ig megjelent szakirodalomhoz: STOLL Béla, VARGA Imre, V. KOVÁCS Sándor, *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1772-ig*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1972 (A Magyar Irodalomtörténet Bibliográfiája, 1).

Az 1971–1990 között megjelent szakirodalomhoz: *A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája 1971–1990*, főszerk. PAJKOSSY György (1971–1982), VELICH Sándorné

(1983–1988), szerk. NÉMETH S. Katalin (1976, 1977, 1979, 1981), LICHTMANN Tamás (1976, 1978, 1980), VELICH Sándorné (1981, 1982, 1987, 1989), VARGA Katalin (1983), DOBÓ Katalin (1984, 1986, 1988), ZÁHONY Éva (1985, 1987), Bp., OSZK, 1977–2000.

Az 1991–1995 között megjelent szakirodalomhoz: B. HAJTÓ Zsófia, CSÓRA Karola, A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1991–1995, Bp., Akadémiai Kiadó–Argumentum Kiadó, 2007 (A Magyar Irodalomtörténet Bibliográfiája, 9).

Az 1996 óta megjelent szakirodalom tudományos igényű bibliográfiai feltárása még nem történt meg. Jobb híján, hiányosságai ellenére, tájékozódásra használható: *Irodalmi kritikák, tanulmányok bibliográfiája 1961-től*, szerk. PESTI Ernő, elérhető a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár honlapján: www.fszek.hu.

Idegen nyelvű átfogó irodalomtörténet:

Ernő KULCSÁR Szabó, hg. *Geschichte Der Ungarischen Literatur: Eine Historisch-Poetologische Darstellung*. Berlin, Boston: De Gruyter, 2013.

1. Ősköltészet

Szövegek:

Hét évszázad magyar versei, I, szerk. KIRÁLY István, KLANICZAY Tibor, PÁNDI Pál, SZABOLCSI Miklós, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1978⁵, 7–10 (regösénekek: Ahol keletkezik..., Ne fuss, ne szaladj..., Porka havak esedeznek...).

Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530), főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 104–105 (A Csodaszarvas-monda), 80 (A Turul-monda), 127–128 (A Fehér ló-monda), 114, 130 (A Botond-monda), 113, 129–130 (Lél-Lehel és Bulcsú mondája), 68–70 (A Csanád-monda), 553–555 (Csáti Demeter éneke Pannónia megvételéről).

Szakirodalom:

ARANY János, *Naiv eposzunk = ARANY János, Próza művek I, Eredeti szépprózai művek, szépprózai fordítások, kisebb cikkek, tanulmányok, iskolai jegyzetek [1841–1860]*, kiad. KERESZTURY Mária, Bp., Akadémiai Kiadó, 1962 (Arany János Összes Művei, 10), 264–274.

KÉPES Géza, *A magyar ősköltészet nyomairól = KÉPES Géza, Az idő körvonalai: Tanulmányok az ősi és a modern költészetéről*, Bp., Magvető Kiadó, 1976, 16–28, 96–115.

*KIRÁLY György, *A magyar ősköltészet (1921) = KIRÁLY György, A filológus kalandozásai*, vál., kiad., utószó KENYERES Ágnes, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980, 5–113: 7–9, 86–111.

VARJAS Béla, *A magyar reneszánsz irodalom társadalmi gyökerei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 13–19.

2. Latin nyelvű legendairodalmunk

Szövegek:

Szent András és Benedek legendája: *Árpád-kori legendák és intelmek*, vál., bev., jegyz., kiad. ÉRSZEGI Géza, ford. CSÓKA J. Gáspár, ÉRSZEGI Géza, KURCZ Ágnes, SZABÓ Flóris, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1983, 13–15; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 30–31.

Szent István király legendái: *Árpád-kori legendák és intelmek*, vál., bev., jegyz., kiad. ÉRSZEGI Géza, ford. CSÓKA J. Gáspár, ÉRSZEGI Géza, KURCZ Ágnes, SZABÓ Flóris, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1983, 16–53; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 32–55.

Szent Imre herceg legendája: *Árpád-kori legendák és intelmek*, vál., bev., jegyz., kiad. ÉRSZEGI Géza, ford. CSÓKA J. Gáspár, ÉRSZEGI Géza, KURCZ Ágnes, SZABÓ Flóris, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1983, 62–67; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 55–59.

Szent László király legendája: *Árpád-kori legendák és intelmek*, vál., bev., jegyz., kiad. ÉRSZEGI Géza, ford. CSÓKA J. Gáspár, ÉRSZEGI Géza, KURCZ Ágnes, SZABÓ Flóris, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1983, 95–102; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 59–64.

Szent Gellért püspök legendái: *Árpád-kori legendák és intelmek*, vál., bev., jegyz., kiad. ÉRSZEGI Géza, ford. CSÓKA J. Gáspár, ÉRSZEGI Géza, KURCZ Ágnes, SZABÓ Flóris, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1983, 68–94; vagy: *A magyar középkor irodalma*, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók), 753–782; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 64–77.

Szakirodalom:

GUOTH Kálmán, *Eszmény és valóság Árpád-kori királylegendáinkban*, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1944 (Erdélyi Tudományos Füzetek, 187).

*GYÖRFFY György, *István király és műve*, Bp., Gondolat Kiadó, 1983², 374–394.

KLANICZAY Gábor, *István király legendái a középkorban = Szent István és kora: Tudományos ülésszak*, szerk. GLATZ Ferenc, KARDOS József, Bp., MTA Történettudományi Intézet, 1988, 32–53.

KLANICZAY Gábor, *Az uralkodók szentsége a középkorban: Magyar dinasztikus szentkultuszok és európai modellek*, Bp., Balassi Kiadó, 2000, 305–318.

3. Árpád-kori magyar nyelvű irodalmunk

Szövegek:

Halotti Beszéd, Ómagyar Mária-siralom: számos kiadás.

Szakirodalom:

TARNAI Andor, *A Halotti Beszéd retorikája = Tanulmányok a középkori magyarországi könyvkultúráról*, szerk. SELESTEI NAGY László, Bp., OSZK, 1989 (Az Országos Széchényi Könyvtár Kiadványai: Új Sorozat, 3), 39–49.

VIZKELETY András, *Adalék a Halotti Beszéd műfajtörténetéhez = Művelődési törekvések a korai újkorban: Tanulmányok Keserű Bálint tiszteletére*, szerk. BALÁZS Mihály, FONT Zsuzsa, KESERŰ Gizella, ÖTVÖS Péter, Szeged, JATE, 1997 (Adattár, 35), 655–660.

*MADAS Edit, *Középkori prédikációirodalmunk történetéből: A kezdetektől a XIV. század elejéig*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2002 (Csokonai Universitas Könyvtár: Bibliotheca Studiorum Litterarium, 25), 83–125.

A. MOLNÁR Ferenc, *A Halotti Beszéd néhány kifejezése és azok latin nyelvű háttere = Hatalom és kultúra: Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Jyväskylä, 2001. augusztus 6–10.) előadásai*, szerk. JANKOVICS József, NYERGES Judit, Bp., Nemzetközi Magyarstudományi Társaság, 2004, I–II, II, 1047–1066.

*VIZKELETY András, „Világ világa, virágnak virága...”: *Ómagyar Mária-siralom*, Bp., Európa Kiadó, 1986 (Kézirattár).

VIZKELETY András, *Az európai prédikációirodalom recepciója a Leuveni Kódexben – Die Rezeption der europäischen Sermonesliteratur im „Löwener Kodex”*, Bp., Akadémiai Kiadó, 2004 (Fragmenta et Codices in Bibliothecis Hungariae, 4).

4. Középkori krónikáink és gestáink

Szövegek:

ANONYMUS (P. MESTER), *A magyarok cselekedeteiről*, ford. PAIS Dezső = *A magyar középkor irodalma*, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók), 9–64; vagy: *A magyarok elődeiről és a honfoglalásról: Kortársak és krónikások híradásai*, kiad. GYÖRFFY György, munkatársak CZEGLÉDY Károly, HARMATTA János, HORVÁTH János, KAKUK Zsuzsa, KNEZSA István, MORAVCSIK Gyula, NÉMETH Gyula, PAIS Dezső, Bp., Gondolat Kiadó, 1958; 1986³ (Nemzeti Könyvtár: Történelem), 133–181; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 78–103.

KÉZAI Simon, *A magyarok viselt dolgai (1283 k.)*, ford. BOLLÓK János = *A magyar középkor irodalma*, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók), 115–163; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 103–125.

[ISMERETLEN SZERZŐ], *Képes Krónika (1358)*, ford. BOLLÓK János = *A magyar középkor irodalma*, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók), 164–318; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 125–132 (részletek).

KÜKÜLLEI János, *Lajos király viselt dolgai (1389 k.)*, ford. BOLLÓK János = *A magyar középkor irodalma*, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók), 332–370; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 132–150.

THURÓCZY János, *A magyarok krónikája*, ford. HORVÁTH János, Bp., Magyar Helikon, 1978 (Bibliotheca Historica); vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 151–160 (részletek).

Szakirodalom:

CSÓKA J. Lajos, *A latin nyelvű történeti irodalom kialakulása Magyarországon a XI–XIV. században*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1967 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 20).

KRISTÓ Gyula, *A történeti irodalom Magyarországon a kezdetektől 1241-ig*, Bp., Argumentum Kiadó, 1994 (Irodalomtörténeti Füzetek, 135).

*SZABADOS György, *A krónikáktól a Gestáig: Az előidő-szemlélet hangsúlyváltásai a 15–18. században*, ItK, 102(1998), 615–641.

KAPITÁNYFY István, *Anonymus és az Excidium Troiae*, ItK, 75(1971), 726–729.

CSAPODI Csaba, *Az Anonymus-kérdés története*, Bp., Magvető Kiadó, 1978 (Gyorsuló Idő).

*KULCSÁR Péter, *A magyar ősmunda Anonymus előtt*, ItK, 91–92(1987–1988), 523–545.

GYÖRFFY György, *Anonymus. Rejtély avagy történeti forrás? Válogatott tanulmányok*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1988 (Hermész Könyvek).

JANKOVITS László, *P. mester, a hazugok, a fecsegők és az álmodozók*, ItK, 102(1998), 1–9; *ua.* = JANKOVITS László, *Hazugok, fecsegők, álmodozók: Tanulmányok a régi magyar költészetéről*, Bp., Balassi Kiadó, 2006 (Régi Magyar Könyvtár: Tanulmányok, 7), 9–20.

SZÜCS Jenő, *Társadalomelmélet, politikai teória és történetiszemlélet Kézai Simon Gesta Hungarorumában*, Száz, 107(1973), 569–641, 823–873.

HOLLER László, *Ki állította össze a Képes Krónikát? Egy új hipotézis*, ItK, 107(2003), 210–242.

5. Későközépkori latin nyelvű irodalmunk

Szövegek:

Pécsi egyetemi beszédek: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 174–176; vagy: *Sermones de Sancto Ladislao rege Hungariae – Középkori prédikációk Szent László királyról (Kétnyelvű kiadás)*, kiad. MADAS Edit, Debrecen, Debreceni Egyetem BTK Klasszika-filológiai Tanszék, 2005 (ΑΓΑΘΑ: Studia ad philologiam classicam pertinentia quae in Aedibus Universitatis Debreceniensis rediguntur, 15), 58–77.

TEMESVÁRI Pelbárt *Válogatott írásai*, vál., jegyz., utószó V. KOVÁCS Sándor, Bp., Európa Kiadó–Helikon Kiadó, 1982; vagy: *A magyar középkor irodalma*, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók), 684–710 (válogatás); vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 176–182 (válogatás); vagy: *Sermones de Sancto Ladislao rege Hungariae – Középkori prédikációk Szent László királyról (Kétnyelvű kiadás)*, kiad. MADAS Edit, Debrecen, Debreceni Egyetem BTK Klasszika-filológiai Tanszék, 2005 (ΑΓΑΘΑ: Studia ad philologiam classicam pertinentia quae in Aedibus Universitatis Debreceniensis rediguntur, 15), 148–209 (válogatás).

Laskai Osvát prédikációiból: *A magyar középkor irodalma*, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók), 711–749 (válogatás); vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 182–190 (válogatás); vagy: *Sermones de Sancto Ladislao rege Hungariae – Középkori prédikációk Szent László királyról (Kétnyelvű kiadás)*, kiad. MADAS Edit, Debrecen, Debreceni Egyetem BTK Klasszika-filológiai Tanszék, 2005 (ΑΓΑΘΑ: Studia ad philologiam classicam pertinentia quae in Aedibus Universitatis Debreceniensis rediguntur, 15), 210–275 (válogatás).

Szakirodalom:

TIMKOVICS Pál, *A Pécsi egyetemi beszédek szellemi háttere*, ItK, 83(1979), 1–14.

*V. KOVÁCS Sándor, *Temesvári Pelbárt egy korszakváltás sodrában* = TEMESVÁRI Pelbárt *Válogatott írásai*, vál., jegyz., utószó V. KOVÁCS Sándor, Bp., Európa Kiadó–Helikon Kiadó, 1982, 411–442; ua., *Temesvári Pelbárt és a skolasztika bomlása (Út a reneszánsz irodalom felé)* c. = V. KOVÁCS Sándor, *Eszmetörténet és régi magyar irodalom: Tanulmányok*, Bp., Magvető Kiadó, 1987 (Elvek és Utak), 185–226.

Plaustrum seculi: Tanulmányok régi prédikációirodalmunkról, szerk. BÁRCZI Ildikó, Bp., Eötvös Kiadó, 2004.

BÁRCZI Ildikó, *Ars compilandi – a szövegformálás középkori technikája*, Berliner Beiträge zur Hungarologie: Schriftenreihe des Seminars für Hungarologie an der Humboldt-Universität zu Berlin, 7(1994), 7–49.

BÁRCZI Ildikó, *Ars compilandi: A kérdés és megoldatlansága*, StudLitt, 32(1994), 99–116.

MADAS Edit, *A prédikáció magvetésével a magyar nemzet védelmében (Laskai Osvát Gemma fidei című prédikációskötetének előszava)* = *Religió, retorika, nemzettudat régi irodalmunkban*, szerk. BITSKEY István, OLÁH Szabolcs, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004 (Csokonai Universitas Könyvtár: Bibliotheca Studiorum Litterarium, 31), 50–58.

*KECSKEMÉTI Gábor, *Prédikáció, retorika, irodalomtörténet: A magyar nyelvű halotti beszéd a 17. században*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1998 (Historia Litteraria, 5), 55–70.

6. Vitéz János, Janus Pannonius, Antonio Bonfini

Szövegek:

- VITÉZ János *Leveli és politikai beszédei*, vál., kiad., bev. BORONKAI Iván, jegyz. BELLUS Ibolya, ford. BELLUS Ibolya, BORONKAI Iván, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1987 (Magyar Ritkaságok); vagy: *Janus Pannonius – Magyarországi humanisták*, vál., kiad., jegyz. KLANICZAY Tibor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982 (Magyar Remekírók), 555–602 (válogatás); vagy: *Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, I, Humanizmus*, szerk. ÁCS Pál, JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, Bp., Balassi Kiadó, 1998, 287–309 (válogatás).
- JANUS PANNONIUS *Összes munkái*, kiad., szerk., utószó, jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Tankönyvkiadó, 1987²; vagy: *Janus Pannonius – Magyarországi humanisták*, vál., kiad., jegyz. KLANICZAY Tibor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982 (Magyar Remekírók), 5–213 (válogatás); vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990, 10–65 (válogatás); vagy: *Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, I, Humanizmus*, szerk. ÁCS Pál, JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, Bp., Balassi Kiadó, 1998, 9–285 (válogatás).
- Antonio BONFINI, *A magyar történelem tizedei (1488–1497)*, ford. KULCSÁR Péter, Bp., Balassi Kiadó, 1995, 696–714 (III. decas, 9. könyv), 879–901 (IV. decas, 8. könyv); vagy: Antonio BONFINI, *Mátyás király*, ford. GERÉB László, kiad., bev. KARDOS Tibor, Bp., Magyar Helikon, 1959 (Monumenta Hungarica, 2) (ugyane részek).
- Szakirodalom:
- BORONKAI Iván, *Vitéz János retorikai iskolázottsága*, ItK, 79(1975), 129–144.
- BORONKAI Iván, *Vitéz János és az ókori klasszikusok = Janus Pannonius: Tanulmányok*, szerk. KARDOS Tibor, V. KOVÁCS Sándor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1975 (Memoria Saeculorum Hungariae, 2), 219–232.
- BORONKAI Iván, *Vitéz János levelei és beszédei*, ItK, 85(1981), 174–180.
- *PAJORIN Klára, *Vitéz János műveltsége*, ItK, 108(2004), 533–540.
- A Janus Pannonius-szakirodalomban való tájékozódáshoz: BÉKÉS Enikő, *Janus Pannonius (1434–1472): Válogatott bibliográfia*, Bp., Balassi Kiadó–MTA Irodalomtudományi Intézet, 2002; 2., jav., bőv. kiadás: Bp., Balassi Kiadó, 2006.
- Laura M. DOLBY, *Az intertextualitás Janus Pannonius epigrammaiban*, ItK, 96(1992), 320–323.
- *JANKOVITS László, *Életrajz, műfaji kompozíció, költői utánpótlás és versengés Janus Pannonius Várad-versében*, Lit, 19(1993), 44–59; vagy: JANKOVITS László, *Accessus ad Janum: A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében*, Bp., Balassi Kiadó, 2002 (Humanizmus és Reformáció, 27), 117–139.
- VADÁSZ Géza, *Janus Pannonius epigrammái: Műelemzések és magyarázatok*, Bp., Argumentum Kiadó, 1993.
- TARNÓC Márton, *Mátyás király és a magyarországi reneszánsz (1450–1541)*, Bp., Balassi Kiadó, 1994.
- JANKOVITS László, *Ad animam suam (Janus Pannonius platonikus elégiájáról) = Neolatin irodalom Európában és Magyarországon*, szerk. JANKOVITS László, KECSKEMÉTI Gábor, Pécs, JPTE, 1996, 45–53; vagy: JANKOVITS László, *Accessus ad Janum: A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében*, Bp., Balassi Kiadó, 2002 (Humanizmus és Reformáció, 27), 141–221.
- JANKOVITS László, *Janus Pannonius filozófiai alapműveltségéről = Janus Pannonius és a humanista irodalmi hagyomány*, szerk. JANKOVITS László, KECSKEMÉTI Gábor, Pécs, JPTE, 1998, 25–35; vagy: JANKOVITS László, *Accessus ad Janum: A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében*, Bp., Balassi Kiadó, 2002 (Humanizmus és Reformáció, 27), 37–44.
- RITOÓKNÉ SZALAY Ágnes, *Cszmiczétől Pannóniáig: Janus Pannonius első látogatása*

Rómában = *Janus Pannonius és a humanista irodalmi hagyomány*, szerk. JANKOVITS László, KECSKEMÉTI Gábor, Pécs, JPTE, 1998, 7–12; *ua.* = RITOÓKNÉ SZALAY Ágnes, „*Nympha super ripam Danubii*”: *Tanulmányok a XV–XVI. századi magyarországi művelődés köréből*, Bp., Balassi Kiadó, 2002 (Humanizmus és Reformáció, 28), 31–36.

*KUBINYI András, *Vitéz János és Janus Pannonius politikája Mátyás uralkodása idején = Humanista műveltség Pannóniában*, szerk. BARTÓK István, JANKOVITS László, KECSKEMÉTI Gábor, Pécs, Művészetek Háza–PTE, 2000, 7–26.

JANKOVITS László, *Accessus ad Janum: A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében*, Bp., Balassi Kiadó, 2002 (Humanizmus és Reformáció, 27), 71–82.

SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, *Parthenope veszedelme: Újdonságok a Janus Pannonius-filológia köréből*, Bp., Cédus Művészeti Alapítvány–Napkút Kiadó, 2010 (Értekezők – Etüdök, 2).

KULCSÁR Péter, *Bonfini magyar történetének forrásai és keletkezése*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1973 (Humanizmus és Reformáció, 1).

*KULCSÁR Péter, *Antonio Bonfini és műve = Antonio BONFINI, A magyar történelem tizedei (1488–1497)*, ford. KULCSÁR Péter, Bp., Balassi Kiadó, 1995, 1009–1019.

7. A későközépkori magyar nyelvű prózairodalom

Szövegek:

Müncheni Kódex (1466): A négy evangélium szövege és szótára, kiad. DÉCSY Gyula, SZABÓ T. Ádám, Bp., Európa Kiadó, 1985; vagy: *Magyar Biblia-fordítások Hunyadi János korától Pázmány Péter századáig*, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1990, 23–60.

A Szent Ferenc-legendából: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 351–359 (részletek).

Barlám és Jozafát legendája: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 374–386.

A Margit-legendája: *Árpád-kori legendák és intelmek*, vál., bev., jegyz., kiad. ÉRSZEGI Géza, ford. CSÓKA J. Gáspár, ÉRSZEGI Géza, KURCZ Ágnes, SZABÓ Flóris, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1983, 110–179; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 407–428 (részlet).

A Néma Barát megszólal: *Válogatás a Karthauzi Névtelen beszédeiből*, vál., kiad., utószó, jegyz. MADAS Edit, Bp., Magvető Kiadó, 1985 (Magyar Hírmondó); vagy: *A magyar középkor irodalma*, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók), 915–955, 988–1012 (válogatás); vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 387–406, 440–447, 452–461 (válogatás); vagy: *Sermones de Sancto Ladislao rege Hungariae – Középkori prédikációk Szent László királyról (Kétnyelvű kiadás)*, kiad. MADAS Edit, Debrecen, Debreceni Egyetem BTK Klasszika-filológiai Tanszék, 2005 (ΑΓΑΘΑ: Studia ad philologiam classicam pertinentia quae in Aedibus Universitatis Debreceniensis rediguntur, 15), 277–285 (válogatás).

Példák és látomások: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 429–439, 447–451 (válogatás); dramatizált szövegek: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 474–485 (válogatás).

Szakirodalom:

*TARNAI Andor, „*A magyar nyelvet írni kezdik*”: Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon, Bp., Akadémiai Kiadó, 1984 (Irodalomtudomány és Kritika), 244–251 (a Huszita Bibliáról).

SZABÓ Flóris, *Huszita-e a Huszita Biblia?*, ItK, 93(1989), 118–126.

HADROVICS László, *A magyar Huszita Biblia német és cseh rokonsága*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1994 (Nyelvtudományi Értekezések, 138).

KLANICZAY Gábor, *A női szentség mintái Közép-Európában és Itáliában* = KLANICZAY Tibor, KLANICZAY Gábor, *Szent Margit legendái és stigmái*, Bp., Argumentum Kiadó, 1994 (Irodalomtörténeti Füzetek, 137), 93–244.

Árpád-házi Szent Margit legrégebb legendája és szentté avatási pere: Boldog Margit élettörténete – Vizsgálat Margit szűznek életéről, magatartásáról és csodatetteiről, ford. BELLUS Ibolya, SZABÓ Zsuzsanna, jegyz. BELLUS Ibolya, bev. KLANICZAY Gábor, Bp., Balassi Kiadó, 1999.

KLANICZAY Gábor, *A csodatörténetek retorikája a szentté avatási perekben és a legendákban* = *Religió, retorika, nemzettudat régi irodalmunkban*, szerk. BITSKEY István, OLÁH Szabolcs, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004 (Csokonai Universitas Könyvtár: Bibliotheca Studiorum Litterarium, 31), 29–49.

BÁN Imre, *A Karthausi Névtelen műveltsége*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1976 (Irodalomtörténeti Füzetek, 88).

MEZEY László, *Deákság és Európa: Irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlata*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1979, 197–217.

*TARNAI Andor, „*A magyar nyelvet írni kezdik*”: Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon, Bp., Akadémiai Kiadó, 1984 (Irodalomtudomány és Kritika), 257–266, 280–284 (a Karthauzi Névtelenről).

8. A későközépkori egyházi és világi költészet

Szövegek:

Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530), főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 263–264, 268–269 (*Szent Imre hercegről*), 273–277 (*Szent István verses zsolozsmája*), 508 (*Himnusz a felfeszített Krisztushoz*), 509–510 (*Vásárhelyi András: Cantilena*), 510 (*Édes anya...*), 511 (*Ó, kegyes Szíz Mária...*), 512–513 (*Verses Tízparancsolat, Az asztalnak szent dicsérete, Jó és gonosz szerzetősnek dicséreti és szidalma*), 515–539 (*Alexandriai Szent Katalin verses legendája*).

A deák típusú ének: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 549–552 (*Szabács viadala*), 545–546 (*Geszti László éneke*); az egyházas típusú ének: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 540–542 (*Szent László-ének*), 546–547 (*Emlékdal Mátyás király halálára*); a vágáns típusú ének: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530)*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992, 544–545 (Apáti Ferenc: *Cantilena*).

Szakirodalom:

KURCZ Ágnes, *Vásárhelyi András Mária-éneke* = *A régi magyar vers*, szerk. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1979 (Memoria Saeculorum Hungariae, 3), 23–32.

VEKERDI József, *Szent László-ének* = *A régi magyar vers*, szerk. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1979 (Memoria Saeculorum Hungariae, 3), 11–21.

*A deák típusú ének: GERÉZDI Rabán, *A magyar világi líra kezdetei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1962 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 7), 19–133; vagy: az egyházas típusú ének: GERÉZDI

Rabán, *A magyar világi líra kezdetei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1962 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 7), 137–210; vagy: a vágáns típusú ének: GERÉZDI Rabán, *A magyar világi líra kezdetei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1962 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 7), 213–265.

9. A magyarul író erasmisták

Szövegek:

Komjáti Benedek Biblia-fordításának kísérőszövegeiből: „*Az keresztyén olvasóknak*”: *Magyar nyelvű bibliafordítások és -kiadások előszavai és ajánlásai a 16–17. századból*, kiad., jegyz. ZVARA Edina, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 2003 (Régi Magyar Könyvtár: Források, 14), 35–41.

PESTI Gábor, *Esopus fabulái (1536)*, vál., szerk., jegyz., utószó ÁCS Pál, Bp., Magvető Kiadó, 1980 (Magyar Hírmondó); vagy: *Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma*, szerk. JANKOVICS József, KŐSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000, 782–807 (részletek).

Pesti Gábor Biblia-fordításának kísérőszövegeiből: „*Az keresztyén olvasóknak*”: *Magyar nyelvű bibliafordítások és -kiadások előszavai és ajánlásai a 16–17. századból*, kiad., jegyz. ZVARA Edina, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 2003 (Régi Magyar Könyvtár: Források, 14), 42–45.

Sylvester János műveiből: *Janus Pannonius – Magyarországi humanisták*, vál., kiad., jegyz. KLANICZAY Tibor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982 (Magyar Remekírók), 343–363, 735–740, 1098–1108.

Sylvester János Biblia-fordításának kísérőszövegeiből: „*Az keresztyén olvasóknak*”: *Magyar nyelvű bibliafordítások és -kiadások előszavai és ajánlásai a 16–17. századból*, kiad., jegyz. ZVARA Edina, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 2003 (Régi Magyar Könyvtár: Források, 14), 46–66; vagy: *Rendszerek a kezdetektől a romantikáig*, írta, összeáll. TARNAI Andor, CSETRI Lajos, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1981 (A Magyar Kritika Évszázadai, 1), 82–85; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990, 138–140.

Szakirodalom:

GERÉZDI Rabán, *Irodalmi nyelvünk kialakulásáról (1948)* = GERÉZDI Rabán, *Janus Pannoniustól Balassi Bálintig: Tanulmányok*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1968, 310–330.

ÁCS Pál, *Pesti Gábor fabulafordítása* = PESTI Gábor, *Esopus fabulái (1536)*, vál., szerk., jegyz., utószó ÁCS Pál, Bp., Magvető Kiadó, 1980 (Magyar Hírmondó), 201–232.

Christine CHRIST-VON WEDEL, *Hatással voltak-e a magyar erasmisták Erasmusra? A nőkérdés és a béke ügye*, ItK, 107(2003), 137–151.

BALÁZS János, *Sylvester János és kora*, Bp., Tankönyvkiadó, 1958.

GERÉZDI Rabán, *Janus Pannoniustól Balassi Bálintig: Tanulmányok*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1968, 310–354.

**Rendszerek a kezdetektől a romantikáig*, írta, összeáll. TARNAI Andor, CSETRI Lajos, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1981 (A Magyar Kritika Évszázadai, 1), 38–59.

VARJAS Béla, *Sylvester, a humanista filológus (1964)* = VARJAS Béla, *A magyar reneszánsz irodalom társadalmi gyökerei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 93–121.

VARJAS Béla, *Az első magyar nyomda egy mágnás udvarában* = VARJAS Béla, *A magyar reneszánsz irodalom társadalmi gyökerei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 91–121.

ÁCS Pál, *A magyar irodalmi nyelv két elmélete: az erasmista és a Balassi-követő*, ItK, 87(1983), 391–403; *ua.* = ÁCS Pál, „*Az idő ósága*”: *Történetiség és történetiszemlélet a régi magyar irodalomban*, Bp., Osiris Kiadó–2000, 2001, 13–31.

TÉGLÁSY Imre, *A nyelv- és irodalomszemlélet kezdetei Magyarországon Sylvester Jánostól Zsámboky Jánosig*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1988 (Humanizmus és Reformáció, 15), 19–

34.

BARTÓK István, *Grammatica Hungarolatina – Grammatica Latinogermanica (Sylvester János és Marcus Crodelius)*, ItK, 102(1998), 642–654.

BARTÓK István, *Grammatica Hungarolatina – Poetica Latinohungarica: Sylvester János hónapversei és a Balassi előtti világi líra*, ItK, 106(2002), 485–501.

BARTÓK István, *Sylvester János grammatika-meghatározásának jelentősége és forrásai*, ItK, 108(2004), 405–422.

10. A reformáció irodalma

Szövegek:

Szkhárosi Horváth András verseiből: *Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 444–508; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990, 171–195.

Sztárai Mihály verseiből: *Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 577–605.

SZTÁRAI Mihály, *Az igaz papságnak tüköre = Magyar drámaírók: 16–18. század*, vál., kiad., jegyz. NAGY Péter, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1981 (Magyar Remekírók), 17–43; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990, 197–207.

FARKAS András, *Az zsidó és magyar nemzetéről (1538) = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 383–395.

Szegedi Gergely zsolttáraiból: *Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 713–733; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990, 213–216.

SZÉKELY István, *Zsoltárkönyv, Krakko, 1548*, hasonmásban kiad. KÖSZEGHY Péter, tan. SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Argumentum Kiadó–MTA Irodalomtudományi Intézet, 1991 (BHA, 26), 1–23. fol. (az első huszonöt zsolttár).

Székely István zsolttárainak kísérszövegeiből: „Az keresztyén olvasóknak”: *Magyar nyelvű bibliafordítások és -kiadások előszavai és ajánlásai a 16–17. századból*, kiad., jegyz. ZVARA Edina, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 2003 (Régi Magyar Könyvtár: Források, 14), 69–70.

Szakirodalom:

*KLANICZAY Tibor, *A magyar reformáció irodalma*, ItK, 61(1957), 12–47; *ua.* = KLANICZAY Tibor, *Reneszánsz és barokk: Tanulmányok a régi magyar irodalomról*, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1961, 64–150.

KEVEHÁZI László, *Sztárai Mihály*, TheolSz, 17(1975), 291–298.

LATZKOVITS Miklós, *Mikor és miért írta Sztárai Az igaz papságnak tükörét?*, ItK, 104(2000), 376–392.

ŐZE Sándor, „Bűneiért bünteti Isten a magyar népet”: *Egy bibliai párhuzam vizsgálata a XVI. századi nyomtatott egyházi irodalom alapján*, bev. BENDA Kálmán, Bp., Magyar Nemzeti Múzeum, 1991 (Bibliotheca Humanitatis Historica a Museo Nationali Hungarico digesta: A Magyar Nemzeti Múzeum kiadványa, 2).

PAP Balázs, „Ment őket az Isten Egyiptomból kihozá”, *AHistLittHungAUnivSzeg*, 29(2006), 211–219.

VARJAS Béla, *A közösségi líra és Szegedi Gergely = VARJAS Béla, A magyar reneszánsz irodalom társadalmi gyökerei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 255–285.

11. A históriás ének

Szövegek:

A bibliai história:

BATIZI András, *Az istenfélő Zsuzsánna asszonnak históriája (1541) = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 434–443.

BARANYAI Pál, *Az tékozló fiúról (1545) = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 509–520.

DÉZSI András, *Az ifjú Tóbiásnak házasságáról való história (1550) = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 535–549.

TINÓDI Sebestyén, *Judit asszon históriája = TINÓDI Sebestyén, Krónika (1554)*, kiad. SUGÁR István, bev. SZAKÁLY Ferenc, jegyz. SUGÁR István, SZAKÁLY Ferenc, Bp., Európa Kiadó, 1984 (Bibliotheca Historica), 389–406.

Lásd még Sztárai Mihály Judit-históriáját a 10. tételből.

A tudósító históriás ének:

TINÓDI Sebestyén, *Krónika (1554)*, kiad. SUGÁR István, bev. SZAKÁLY Ferenc, jegyz. SUGÁR István, SZAKÁLY Ferenc, Bp., Európa Kiadó, 1984 (Bibliotheca Historica); vagy: *Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 304–311, 321–329, 332–382.

A történeti tárgyú krónikás ének:

ILOSVAI Péter, *Toldi Miklós históriája (1574) = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), II, 238–252; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990, 645–654; vagy: *Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma*, szerk. JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000, 536–546.

Valkai András műveiből: *Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 867–913.

HUSZTI Péter, *Aeneis (1582) = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), II, 617–682.

A széphistória:

ENYEDI György, *Gismunda és Gisquardus históriája (1574) = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), II, 203–237; vagy: *Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma*, szerk. JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000, 330–362.

PATAKI NÉVTELEN, *Eurialusnak és Lucretiának szép históriája (1577) = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), II, 456–557; vagy: *Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma*, szerk. JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000, 363–406.

GERGEI Albert, *Árgirus históriája = Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), II, 970–1004; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor*,

főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990, 659–682; vagy: *Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma*, szerk. JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000, 406–431.

Szakirodalom:

LUDÁNYI Mária, *A szerelem-kép alakulása a XVI. század végi és XVII. század eleji magyar irodalomban*, ItK, 83(1979), 359–370.

*PIRNÁT Antal, *Fabula és história*, ItK, 88(1984), 137–149.

GERGEI Albert, *Árgirus históriája*, kiad., jegyz. STOLL Béla, bev. NAGY Péter, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1986, az előszó.

KOMLOVSZKI Tibor, *Kerecsényi Judit és az Eurialus és Lucretia*, ItK, 73(1969), 391–409; *ua.*, *Balassi költészete és az Eurialus és Lucretia c. = KOMLOVSZKI Tibor, A Balassi-vers karaktere (Tanulmányok)*, Bp., Balassi Kiadó, 1992 (Régi Magyar Könyvtár: Tanulmányok, 1), 105–126.

RITOÓKNÉ SZALAY Ágnes, „*Írják gyermek-képben*”, ItK, 80(1976), 681–684.

HORVÁTH Iván, *Balassi költészete történeti poétikai megközelítésben*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 262–275.

12. Heltai Gáspár és Bornemissza Péter

Szövegek:

HELTAI Gáspár, *A részegségnek és tobzódásnak veszedelmes voltáról való dialógus (1552)* = HELTAI Gáspár, BORNEMISZA Péter *Művei*, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980 (Magyar Remekírók), 7–65.

HELTAI Gáspár, *Száz fabula (1566)* = HELTAI Gáspár, BORNEMISZA Péter *Művei*, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980 (Magyar Remekírók), 77–239; vagy: HELTAI Gáspár, *Ponciánus császár históriája (1572)* = HELTAI Gáspár, BORNEMISZA Péter *Művei*, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980 (Magyar Remekírók), 269–405.

Heltai Gáspár *Krónikájának* részletei: HELTAI Gáspár, *Krónika az magyaroknak dolgairól (1575)*, kiad. KULCSÁR Margit, bev. KULCSÁR Péter, Bp., Magyar Helikon, 1981 (Bibliotheca Historica), 25–27 (Bonfinius Antalról), 197–204 (Hunyadi János, 1–4. rész), 266–276 (Mátyás király, 1–5. rész), 392–402 (Mátyás király dicsíret); ugyanezek a részletek bármely kiadásból olvashatók.

HELTAI Gáspár, *Háló (1570)*, kiad. TAMÁS Zsuzsanna, jegyz., utószó KÖSZEGHY Péter, Bp., Balassi Kiadó, 2000 (Millenniumi Könyvtár, 116); vagy: HELTAI Gáspár, BORNEMISZA Péter *Művei*, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980 (Magyar Remekírók), 241–267 (részletek).

Bornemissza Péter *Ördögi kísértetekje*: HELTAI Gáspár, BORNEMISZA Péter *Művei*, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980 (Magyar Remekírók), 977–1122 (részletek); vagy: BORNEMISZA Péter, *Ördögi kísértetek (1578)*, kiad., jegyz. ECKHARDT Sándor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1955.

Szophoklész *Elektrája* bármely kiadásból; Bornemissza Péter *Elektrája*: HELTAI Gáspár, BORNEMISZA Péter *Művei*, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980 (Magyar Remekírók), 541–599; vagy: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor*, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990, 285–310.

Bornemissza Péter versei: HELTAI Gáspár, BORNEMISZA Péter *Művei*, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980 (Magyar Remekírók), 537, 603–647.

Szakirodalom:

- SZÖRÉNYI László, *Heltai Gáspár és az inkvizíció: Forrástanulmány a Hálóról*, Vil, 21(1980), 639–643; *ua.* = SZÖRÉNYI László, *Memoria Hungarorum: Tanulmányok a régi magyar irodalomról*, Bp., Balassi Kiadó, 1996, 18–26.
- KULCSÁR Péter, *Bevezető* = HELTAI Gáspár, *Krónika az magyaroknak dolgairól (1575)*, kiad. KULCSÁR Margit, bev. KULCSÁR Péter, Bp., Magyar Helikon, 1981 (Bibliotheca Historica), 5–22.
- VARJAS Béla, *Heltai Gáspár, a könyvkiadó*, MKsz, 89(1973), 290–314; *ua.*, *Heltai Gáspár, az író és könyvkiadó c.* = VARJAS Béla, *A magyar reneszánsz irodalom társadalmi gyökerei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 220–241.
- *KULCSÁR Péter, *A történetíró Heltai: Kiadás- és szövegtörténeti áttekintés = Irodalom és ideológia a 16–17. században*, szerk. VARJAS Béla, Bp., Akadémiai Kiadó, 1987 (Memoria Saeculorum Hungariae, 5), 113–133.
- BALÁZS Mihály, *Heltai Hálójának forrásáról és eszmetörténeti háttéréről*, ItK, 97(1993), 167–196.
- BALÁZS Mihály, *Spiritualizmus és felekezetiesség a kései Heltai műveiben* = BALÁZS Mihály, *Felekezetiesség és fikció: Tanulmányok 16–17. századi irodalmunkról*, Bp., Balassi Kiadó, 2006 (Régi Magyar Könyvtár: Tanulmányok, 8), 76–94.
- UTASI Csilla, „Nincsen jobb, hogy az ember az ő hivatalja szerint vigyázzon és dolgot tegyen”: *Heltai Gáspár A részegségnek és tobzódásnak veszedelmes voltáról való Dialogusa*, ItK, 111(2007), 19–53.
- NEMESKÜRTY István, *Bornemisza Péter, az ember és az író*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1959 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 4).
- BORZSÁK István, *Az antikvitás XVI. századi képe (Bornemisza-tanulmányok)*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1960, 15–72, 110–113.
- *PIRNÁT Antal, *A magyar reneszánsz dráma poétikája*, ItK, 73(1969), 527–555: 527–533, 546–552.
- LATZKOVITS Miklós, *Bornemisza Electrájának Chorusa: Némaszereplők a magyar reneszánsz drámákban*, AHistLittHungAUnivSzeg, 25(1988), 3–13.
- JANKOVITS László, KECSKEMÉTI Gábor, *Mielőtt nekivágnánk: Válasz egy javaslatra*, Lit, 23(1996), 411–416.
- NEMESKÜRTY István, *Bornemisza Péter: Cantio optima = A régi magyar vers*, szerk. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1979 (Memoria Saeculorum Hungariae, 3), 91–101.
- SZUROMI Lajos, *Bornemisza Péter: Énekecske gyermekek rengetésére = A régi magyar vers*, szerk. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1979 (Memoria Saeculorum Hungariae, 3), 103–116.
- OLÁH Szabolcs, *Bornemisza Péter és a bártfai 1593-as énekeskönyv: A prédikáció textusához igazodó gyülekezeti éneklés a Foliopostillában*, Magyar Egyházzene, 6(1998–1999), 191–238.
- Frank BARON, *A Faust-monda és magyar változatai: Bornemisza Péter és Szenci Molnár Albert*, ItK, 90(1986), 22–31.
- SZILASI László, „Szabott módunk” (*Szövegosztályok Bornemisza Péter: Ördögi kísértetek című művében*) = *Művelődési törekvések a korai újkorban: Tanulmányok Keserű Bálint tiszteletére*, szerk. BALÁZS Mihály, FONT Zsuzsa, KESERŰ Gizella, ÖTVÖS Péter, Szeged, JATE, 1997 (Adattár, 35), 561–574.

14. Károli Gáspár, a Vizsolyi Biblia és előzményei

Az előzményekhez lásd a 7., 9., 10. és 12. tételt is (Huszita Biblia, erasmista Biblia-fordítók, zsoltárfordítások, Heltai Biblia-kiadásai)!

Szövegek:

KÁROLYI Gáspár, *A Vizsolyi Biblia előjáró beszéde (1590)*, közli CZEGLE Imre = *Tanulmányok és szövegek a magyarországi református egyház XVI. századi történetéből*, szerk. BARTHA Tibor, Bp., Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1973 (StudAEcl, 3), 519–536; vagy: „Az keresztyén olvasóknak”: *Magyar nyelvű bibliafordítások és -kiadások előszavai és ajánlásai a 16–17. századból*, kiad., jegyz. ZVARA Edina, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 2003 (Régi Magyar Könyvtár: Források, 14), 171–188.

Károlyi Gáspár *Két könyvéből: Károlyi Gáspár, a gönci prédikátor*, vál., kiad., utószó, jegyz. SZABÓ András, Bp., Magvető Kiadó, 1984 (Magyar Hírmondó), részletek: 7–30, 105–144.

Szakirodalom:

KATHONA Géza, *Károlyi Gáspár történelmi világképe: Tanulmány a magyar protestáns reformátori apokalyptika köréből*, Debrecen, 1943.

CZEGLE Imre, *A magyar bibliafordítás útja Károlyi Gáspárig = Tanulmányok és szövegek a magyarországi református egyház XVI. századi történetéből*, szerk. BARTHA Tibor, Bp., Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1973 (StudAEcl, 3), 501–515.

SZABÓ András, *A Vizsolyi Biblia nyomdai kéziratának töredéke*, ItK, 87(1983), 523–527.

*SZABÓ András, *Az ismeretlen Károlyi Gáspár = Károlyi Gáspár, a gönci prédikátor*, vál., kiad., utószó, jegyz. SZABÓ András, Bp., Magvető Kiadó, 1984 (Magyar Hírmondó), 195–208.

Emlékkönyv a Vizsolyi Biblia megjelenésének 400. évfordulójára, szerk. BARCZA József, Bp., Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1990.

15. Balassi Bálint

Szövegek:

Balassi Bálint *Szép magyar comoediája*: BALASSI Bálint *Összes versei, Szép magyar comoediája és levelezése*, kiad. STOLL Béla, Bp., Magyar Helikon, 1974, 165–235; vagy: *Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 189–249; vagy: GYARMATI BALASSI Bálint, *Szép magyar komédia*, kiad. KÖSZEGHY Péter, [SZENTMÁRTONI] SZABÓ Géza, utószó KÖSZEGHY Péter, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1990; vagy: BALASSI Bálint, *Szép magyar komédia*, kiad., jegyz., utószó KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 1999 (Millenniumi Könyvtár, 34); vagy: *Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma*, szerk. JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000, 167–203; vagy: BALASSI Bálint *Összes művei*, kiad., jegyz. KÖSZEGHY Péter, Bp., Osiris Kiadó, 2004 (Osiris Klasszikusok), 259–336.

Balassi Bálint összes versét ismerni kell. A versszövegek a következő kiadások egyikéből olvasandók (itt nem említett más kiadás nem használható!): BALASSI Bálint *Összes versei, a versek helyreállított, eredeti sorrendjében*, kiad. HORVÁTH Iván, Újvidék, Újvidéki Egyetem BTK Magyar Nyelvi és Irodalmi Tanszék, 1976; vagy: *Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II*, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók), I, 7–188, 253–258; vagy: GYARMATI BALASSI Bálint *Énekei*, kiad. KÖSZEGHY Péter, [SZENTMÁRTONI] SZABÓ Géza, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1986; vagy: BALASSI Bálint *Versei*, kiad. KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 1994; vagy: BALASSI Bálint *Összes versei*, kiad., jegyz., utószó KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 1999 (Millenniumi Könyvtár, 33); vagy: BALASSI Bálint *Összes versei*, kiad., jegyz. KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Osiris Kiadó, 2004 (Osiris Diákkönyvtár); vagy: BALASSI Bálint *Összes művei*, kiad., jegyz. KÖSZEGHY Péter, Bp., Osiris Kiadó, 2004

(Osiris Klasszikusok).

Szakirodalom:

A Balassi-szakirodalomban való tájékozódáshoz: STOLL Béla, *Balassi-bibliográfia*, Bp., Balassi Kiadó, 1994 (Balassi-füzetek, 1); SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, *Balassi-bibliográfia (1994–2000)*, ItK, 105(2001), 107–127; SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, *Balassi-bibliográfia (1994. június–2004. május)*, Hungarologische Beiträge (Jyväskylä), 15(2004), 85–116. Balassi nyelvének tanulmányozásához: JAKAB László, BÖLCSKEI András, *Balassi-szótár*, Debrecen, Debreceni Egyetem BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék, 2000 (Számítógépes Nyelvtörténeti Adattár, 8) (szótári rész és statisztikai függelékek).

Vita Balassi Bálint költészetének megítéléséről (trubadúr vs. humanista, a középkori világi tárgyú versszerzés folytatója vs. az arisztokratikus regiszterű szerelmi líra hazai megteremtője): GERÉZDI Rabán, *A magyar világi líra kezdetei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1962 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 7), 266–303; HORVÁTH Iván, *Balassi költészete történeti poétikai megközelítésben*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 192–294; KÖSZEGHY Péter, *HORVÁTH Iván, Balassi költészete történeti poétikai megközelítésben*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982 (recenzió), ItK, 91–92(1987–1988), 310–338; HORVÁTH Iván, *Egy vita elhárítása: Kőszeghy Péter cikke a „Vita”-rovatban*, ItK, 91–92(1987–1988), 642–665; KÖSZEGHY Péter, *Elhárítva (Megjegyzések Horváth Iván Egy vita elhárítása című cikkéhez)*, ItK, 93(1989), 597–604; PIRNÁT Antal, *Balassi Bálint poétikája*, Bp., Balassi Kiadó, 1996 (Humanizmus és Reformáció, 24); SZABICS Imre, *A trubadúrlíra és Balassi Bálint szerelmi költészete*, ItK, 100(1996), 543–581; ua.: SZABICS Imre, *A trubadúrlíra és Balassi Bálint*, Bp., Balassi Kiadó, 1998 (kötetben); ZEMPLÉNYI Ferenc, *Az európai udvari kultúra és a magyar irodalom*, Bp., Universitas Könyvkiadó, 1998 (Historia Litteraria, 4). A vita tömör összefoglalása: BENKE Gábor, *Filológia, poétika, autonómia (Pirnát Antal Balassi-értelmezéséről)*: PIRNÁT Antal, *Balassi Bálint poétikája*, Bp., Balassi Kiadó, 1996 (Humanizmus és Reformáció, 24) (recenzió), ItK, 107(2003), 583–595.

Vita Célia személyéről: KÖSZEGHY Péter, *Ki volt Balassi Céliája? = Klaniczay- emlékkönyv: Tanulmányok Klaniczay Tibor emlékezetére*, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 1994, 250–255; GÖMÖRI György, *Anna örök, azaz még egyszer Balassi Bálint Céliájáról*, Kort, 38(1994)/6, 93–98; ua. = GÖMÖRI György, *A bujdosó Balassitól a meggyászolt Zrínyi Miklósig: Tanulmányok*, Bp., Argumentum Kiadó, 1999, 49–61; SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, *Balassi kötetkompozíciójának rejtelmek*, ItK, 103(1999), 635–646.

További szakirodalom: STOLL Béla, *Közösségi költészet – népköltészet: Megjegyzések a XVII. századi kézirat szerelmi lírához*, ItK, 62(1958), 170–176; vagy: *Válogatás a régi magyar irodalom szakirodalmából 1772-ig, I–II*, szerk. S. SÁRDI Margit, Bp., Tankönyvkiadó, 1983, II, 574–583.

*KLANICZAY Tibor, *A szerelem költője (1960)*, MTA I. OK, 17(1961), 165–246; ua. = KLANICZAY Tibor, *Reneszánsz és barokk: Tanulmányok a régi magyar irodalomról*, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1961, 183–295.

ECKHARDT Sándor, *Balassi-tanulmányok*, kiad. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1972 (Irodalomtörténeti Könyvtár, 27).

BÁN Imre, *Balassi Bálint platonizmusa (1973)* = BÁN Imre, *Eszmék és stílusok: Irodalmi tanulmányok*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1976, 122–139.

*VARJAS Béla, *Balassi Nagyciklusa*, ItK, 80(1976), 585–612; ua., *Balassi lírai regénye: a Nagyciklus c.* = VARJAS Béla, *A magyar reneszánsz irodalom társadalmi gyökerei*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1982, 309–346.

KOMLOVSZKI Tibor, *A Balassi-vers karaktere (Tanulmányok)*, Bp., Balassi Kiadó, 1992 (Régi Magyar Könyvtár: Tanulmányok, 1).

- HARGITTAY Emil, *A Balassi-kutatás új eredményeinek alkalmazása a verselemzésekben: Engemet régolta sokféle kínokba... = Irodalomtanítás I–II*, szerk. SIPOS Lajos, Bp., Pauz Kiadó–Universitas Kulturális Alapítvány, 1994, II, 39–50.
- TÓTH Tünde, *Balassi, Angerianus és a török bejtek = Neolatin irodalom Európában és Magyarországon*, szerk. JANKOVITS László, KECSKEMÉTI Gábor, Pécs, JPTE, 1996, 101–112.
- HELTAI János, *Balassi és Buchanan Iephtese*, ItK, 101(1997), 541–549.
- HORVÁTH Iván, *Az eszményítő Balassi-kiadások ellen (Előzetes közlemény) = Művelődési törekvések a korai újkorban: Tanulmányok Keserű Bálint tiszteletére*, szerk. BALÁZS Mihály, FONT Zsuzsa, KESERŰ Gizella, ÖTVÖS Péter, Szeged, JATE, 1997 (Adattár, 35), 191–203; *ua.* = HORVÁTH Iván, *Magyarok Babelben*, Szeged, JATEPress, 2000, 175–197.
- SZÖNYI György Endre, *Az énfórmálás petrarkista technikái Balassi Bálint és Philip Sidney költészetében*, ItK, 103(1999), 251–272.
- KOVÁCS Gábor, *Metaforikus viszonyok Balassi Bálint „Eredj, édes gyűrőm...” kezdetű költeményében*, ItK, 106(2002), 364–371.
- MIHÁLY Eszter, *A Coelia-ciklus szimmetrikus szerkezete = Amor, álom és mámor: A szerelem a régi magyar irodalomban és a szerelem ezredéves hazai kultúrtörténete. Tudományos konferencia, Sátoraljajújhely, 1999. május 26–29.*, szerk. SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Universitas Kiadó, 2002, 439–455.
- Balassi Bálint és a reneszánsz kultúra: F fiatal kutatók Balassi-konferenciája, Budapest, 2004. november 8–9.*, szerk. KISS Farkas Gábor, Bp., ELTE BTK Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék, 2004 (Traditio Renovata, 1).
- SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, *Balassi búcsúverse és a prosopopoeia a XVII–XVIII. század magyar nyelvű költészetében = A magyar költészet műfajai és formái a 17. században: A Szegeden 2003-ban megrendezett régi magyar irodalmi konferencia előadásai*, szerk. ÖTVÖS Péter, PAP Balázs, SZILASI László, VADAI István, Szeged, SZTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszék, 2005, 375–409.
- SZILASI László, *Júlia mosolya (Balassi Bálint szerelmi költészetének tropológija mint utóélet és előzmény: néhány figuratív példa [Bezzeg, nagy bolondság..., Már szintén az idő..., Eurialus és Lucretia]) = A magyar költészet műfajai és formái a 17. században: A Szegeden 2003-ban megrendezett régi magyar irodalmi konferencia előadásai*, szerk. ÖTVÖS Péter, PAP Balázs, SZILASI László, VADAI István, Szeged, SZTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszék, 2005, 411–419.
- A szerelem költői: Konferencia Balassi Bálint születésének ötödfélszázadik, Gyöngyösi István halálának háromszázadik évfordulóján, Sárospatak, 2004. május 26–29.*, szerk. SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Universitas Kiadó, 2007.

Ajánlott irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Több tételhez használható alapvető összefoglalások:

HORVÁTH János, *A magyar irodalmi műveltség kezdetei: Szent Istvántól Mohácsig*, Bp., 1931; 1944²; reprintjük: bev. TARNAI Andor, Bp., Akadémiai, 1988³ (Az Akadémiai Kiadó Reprint Sorozata).

HORVÁTH János, *Az irodalmi műveltség megoszlása: Magyar humanizmus*, Bp., 1935; 1944²; reprintjük: bev. CSAPODI Csaba, Bp., Akadémiai, 1988³ (Az Akadémiai Kiadó Reprint Sorozata).

HORVÁTH János, *A reformáció jegyében: A Mohács utáni félszázad magyar irodalomtörténete*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1953; 1957².

A magyar irodalom története 1600-ig, szerk. KLANICZAY Tibor, Bp., Akadémiai Kiadó, 1964 (A Magyar Irodalom Története, 1).

Lóránt CZIGÁNY. ed. *The Oxford History of Hungarian Literature: From the Earliest Times to the Present*. Oxford: Clarendon Press, 1984.

Több tételhez használható szövegkiadások és egyetemi szöveggyűjtemények:

Balassi Bálint és a 16. század költői, I–II, szerk., vál., kiad., jegyz. VARJAS Béla, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979 (Magyar Remekírók).

Janus Pannonius – Magyarországi humanisták, vál., kiad., jegyz. KLANICZAY Tibor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982 (Magyar Remekírók).

A magyar középkor irodalma, vál., kiad., jegyz. V. KOVÁCS Sándor, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984 (Magyar Remekírók).

Magyar Biblia-fordítások Hunyadi János korától Pázmány Péter századáig, vál., kiad., jegyz. NEMESKÜRTY István, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1990.

Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Reneszánsz kor, főszerk. TARNAI Andor, szerk. BITSKEY István, Bp., Tankönyvkiadó, 1990.

Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez: Középkor (1000–1530), főszerk. TARNAI Andor, szerk. MADAS Edit, Bp., Tankönyvkiadó, 1992.

„Bízd az jövődökre érdemed jutalmát”: *Magyar protestáns irodalmi szöveggyűjtemény, I, 16–17. század*, szerk. SZABÓ András, Bp., Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 1998.

Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, I, Humanizmus, szerk. ÁCS Pál, JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, Bp., Balassi Kiadó, 1998.

Régi magyar irodalmi szöveggyűjtemény, II, A 16. század magyar nyelvű világi irodalma, szerk. JANKOVICS József, KÖSZEGHY Péter, SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, Bp., Balassi Kiadó, 2000.

„Az keresztyén olvasóknak”: *Magyar nyelvű bibliafordítások és -kiadások előszavai és ajánlásai a 16–17. századból*, kiad., jegyz. ZVARA Edina, szerk. JANKOVICS József, Bp., Balassi Kiadó, 2003 (Régi Magyar Könyvtár: Források, 14).